

Být, či nebýt ve Veletržním paláci, to je jedna z kardinálních otázek, které se opakovaně kladou před Národní galerii v Praze. Jeden ze žijících klasiků české architektury Miroslav Masák je pro zachování přítomnosti NG ve „Veletržáku“. „Jen obtížné by se hledal další uživatel celé stavby. A tendence k jejímu dělení jsme museli překonávat už před čtyřiceti lety. Kdyby k němu tehdy nebo i dnes došlo, bylo by po paláci,“ praví architekt Masák.

FILIP ŠENK

LN Čím si vykládáte skutečnost, že za čtvrt století nebyla v Praze – nepočítáme-li konverze starších staveb – postavena žádná opravdu nová významná kulturní stavba?

Jednostranným polistopadovým příklonem k materiální hodnotě. Nevzdali jsme se tím úplně správným směrem, přestože situace byla příznivá. V roce 1991 se v Praze sešli přední evropští filozofové – včetně Heina Strubena, Antonia Grumbacha a Jacquesa Derridy – i přední evropští architekti – Jean Nouvel, Vittorio Gregotti, Marku Komonen nebo Ricardo Bofill – a předkládali představy o budoucnosti metropole. Také jsme měli pana prezidenta, který neváhal létat nad Prahou a věcně koncipovat představu evropské křižovatky. Je obtížné rozvíjet město bez srozumitelné a sdílené vize. Přejme si, aby se v dohledné době naplnil alespoň už sto let starý plán stavby nové koncertní síně.

LN Dnes se mluví nejen o koncertní síni, ale i o nové stavbě Národní galerie. V Evropě zájem o stavby muzeí a galerií vrcholil ve druhé polovině minulého století, nicméně objevují se další. Které vás nejvíce zaujaly?

Zajímavý je příklad londýnské Tate Modern. Bývalá elektrárna Battersea na jižním břehu Temže byla přestavěna na galerii výtvarného umění. Leží mimo City, pro snazší přístup byl postaven nový Millennium Bridge. Úspěch je takový, že už letos bude otevřeno nové, sedmipatrové křídlo, jeho autory jsou švýcarští architekti Jacques Herzog a Pierre de Meuron. Ale abych uvedl současnější příklady, měl jsem možnost navštívit obě nové pobočky Centre Pompidou, tu střízlivější v andaluské Málaze a druhou, působivější v Metách. Jsou to příjemné galerie, zvláště ta alsaská, navržená mým oblíbeným japonským architektem Šigeruem Banem. Její forma rozhodně nudná není, ale autor nezapomněl na požadavky dobrých podmínek pro vnímání vystavovaných prací.

LN Dá se ve vstřícnosti shrnout, jaký je současný trend v stavbě galerií? Jaké by měly být kvality místa pro prezentaci výtvarného umění?

Pokud jde o provoz, tedy řešení se snadnou orientací, s cestami zaměstnanců, návštěvníků a exponátů, které se nekříží. S pestrou nabídkou doplňkových služeb, odpocinku a občerstvení. Ve vysoké kvalitě vnitřního prostředí se klade důraz na odpovídající řešení akustiky, ochranu exponátů a především na dokonalé osvětlení. A na omezení všech rušivých vlivů. Čím je jich méně, tím hlubší může být kontakt s uměleckými díly.

LN Nakolik by měla architektura galerie nebo muzea vystupovat sama jako exponát a kam až by měla ustoupit, aby neubírala pozornost výtvarným dílům?

Kromě zajímavosti expozice je originalita architektury častým důvodem zájmu veřejnosti. Ale přitažlivost novinky časem slábne. Tak tomu bylo ve známém příkladu Gehryho Guggenheim Museum v baskickém Bilbao. Před patnácti lety jsme na vstup čekali dlouho, dnes můžete vejít hned, expozice jsou stejné, jako byly dřív, stavba se už okoukala. To v Madridu mají od roku 1992 novou galerii Reina Sofia. Vznikla podle návrhu architekta Jeana Ritchieho a později i Jeana Nouvela přestavbou staré nemocnice, stavby z 19. století. Kromě inspirativních přístupových věží v předpolí má i krásnou zahradu uvnitř bloku. V Paříži zmínila architektka Gae Aulentiová nádraží z roku 1900 na galerii Gare d'Orsay. Domnívá se, že by měla být v centru Prahy svěží stavba. Konečně! Ale myslím spíš na tu novou koncertní síň. Místo po Stalínovi provokuje léta. Já ho pokládám za příliš zatížené svým někdejší významem. Po nechal bych tu příležitost mladším generacím.

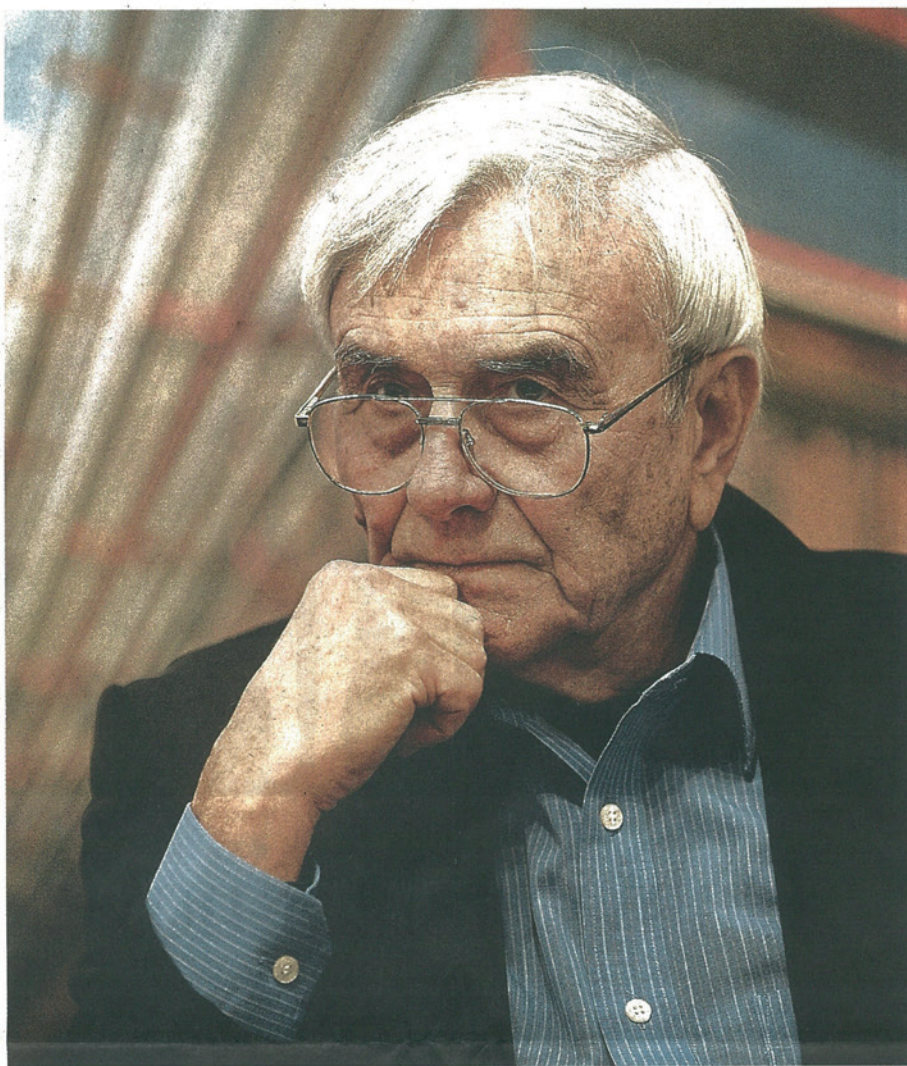

FOTO ČTK

Nová koncertní síň by Praze slušela

S architektem Miroslavem Masákem o kulturních stavbách v české metropoli i jinde, o limitech i potenciálu Veletržního paláce i o tom, že bez vize se něco prostě dělat nedá

výtvarného umění. I když měly původní stavby pro funkci galerií nějaké handicap, jsou přitažlivé svoji neobvyklostí.

LN Zmíněné stavby Franka Gehryho lze posuzovat i jako mediální událost. Mohl byste zmínit i odlišné a formálně jednodušší příklady?

I mnohem střízlivější architektura, na kterou se ptáte, zájem přitahuje. Například stavby Renza Piana, autora snad desítek galerií, od pařížského Centre Pompidou přes Menil Collection v Houstonu až po nejkrásnější Astrup Fearnley Museum v Oslu a jeho nejnovější galerii, pobočku Whitney Museum v New Yorku. Osobně mám rád Pianovu galerii Foundation Beyeler v Basileji. Je to jednoduchá trojrozměrná stavba se světlíky, redukcí intenzity světla a tepelné ztráty, s výstavními traktův ze zlatého řezu. V jejích čele jsou výhledy do sochařských zahrad. Skvělé.

LN Zpět do vlasti: aby mohla kvalitní stavba vzniknout i v Praze, je třeba jí určit vhodné místo. Vědí už radní nebo Institut pro rozvoj města, kde by měla stát?

Nejde jen o volbu důstojného, snadno dostupného místa, ale i o specifikaci a ve-

prážské fakulty architektury a Vysoké školy uměleckopřírodovědné různé lokality. Výsledky nepřesvědčily: důstojných míst je poskrovnu a jsou většinou pro předpokládaný rozsah malá.

LN Národní galerie uvažovala o nové stavbě, ale v nedávném rozhlasovém rozhovoru její ředitel oznámil, že ve Veletržním paláci setrvá. Vy jste se před

MIROSLAV MASÁK

Narozen roku 1932. Někdejší poradce prezidenta Václava Havla a **profesor brněnské fakulty architektury** v roce 1958 absolvoval Fakultu architektury a pozemního stavitelství ČVUT v Praze. Tehož roku se stal zakládajícím členem libereckého **architektonického ateliéru SIAL**, kde působil až do roku 1991. V 80. letech byl pověřen projektem rekonstrukce Veletržního paláce. Praktické zkušenosti s požadavky galerijního provozu získal i navrhováním a **instalací výstav** v našich i zahraničních galeriích, například v American Craft Museum v New Yorku, v italském Bergamu, v Mint Museum v Severní Karolině, v novém muzeu skla

lety podílel na jeho rekonstrukci. Je to stavba pro galerijní účely vhodná?

Palác ideální není, málo přitažlivý je exteriér budovy i její předpolí, které zůstává nevyužito. Stavba má energeticky nevyhodné, z velké části prosklené fasády. Denní osvětlení podélných traktů je jednostranné, většina výstavních sálů nemá dnes vyžadovanou výšku. Ale dům má dostatek výstavních a provozních ploch, má impozantní prostory Velké a Malé dvorany, jasnou vnitřní strukturu, dokonalou komunikační síť. Je konstruktivní i v detailu čistý, nezneklidňující. Znovu si připomeňme příklady úspěšné transformace u Tate Modern, Reina Sofia a Gare d'Orsay. Je pravda, že počáteční pohrání Veletržním palácem se dnes proměnilo v uznávání jeho kvality. K dispozici je stavebně-technická expertiza, i ta hovoří ve prospěch dalšího užívání paláce. Ve zmíněném rozhovoru pan profesor Fajt upřesnil svoji představu: Národní galerie by měla mít jednu fasádu, v paláci bude hlavní sídlo galerie, kromě expozic a depozitářů českého i světového umění 19., 20. a 21. století i většina provozního zázemí. A také bohaté služby veřejnosti.

LN Taková představa vyvolává potřebu razantnějších úprav stavby, o kte-

Z technického hlediska úpravy reálné jsou, o provozních změnách by muselo rozhodnout vedení galerie. A o nákladech vláda. V osmdesátých letech k tomu nedošlo zčásti z finančních a časových důvodů, zčásti z nepochopení. Uvažovali jsme o střídávém vybourání stropů výstavních křidel a zpestření jejich prostorové nabídky. To narazilo na zvýšené náklady. Přizemí a polopatro paláce jsme měli pojaty jako součást města, s nabídkou městských služeb a s volným přístupem veřejnosti. To po našem odstoupení z funkce odpovědného projektanta v roce 1992 padlo. Asi se vystřídal až příliš mnoho ředitelů Národní galerie a ministrů kultury.

LN Veletržní palác se nenachází zrovna v centru metropole. Je to skutečně podstatná nevýhoda?

Krásná a navštěvovaná galerie od japonského architekta Tadaa Andóa leží v Hombroichu v krajině, zcela mimo město. Ti, kdo zdůrazňují odlehlost Veletržního paláce, zapomínají, že do Holešovic je to z Václavského náměstí nějakých deset minut, šest stanic tramvají. Rada nových a úspěšných muzeí a galerií byla postavena mimo městská centra. Rozhodující pro zájem veřejnosti není ani místo, ani dispozice staveb, nýbrž to, co galerie nabízí, kvalita, nebo aspoň atraktivita expozic. Máme velmi čerstvý doklad o oprávněnosti takového názoru: dvanáct Aj Wej-wejových zvifecích hlav vyvolalo o jediném víkendy zájem třiceti tisíc návštěvníků. V Praze, před Veletržním palácem!

Připomenu i jednu starší věc. Na začátku devadesátých let připravoval Jean Nouvel projekty svých budoucích pražských staveb. Ve volném čase navštívil nedokončenou rekonstrukci Veletržního paláce a do stavby se beznaděně zamiloval. Přišel za mnou s nabídkou alternativy jejího využití, doporučoval dlouhodobý pronájem čtyř podélných křidel paláce (za jednu korunu) Francii, Japonsku, Německu a Spojeným státům. Zemím, které by zde na vlastní náklady představovaly své umělce. Z jeho popudu mě do Paříže pozval francouzský ministr kultury Jack Lang, naše jednání skončilo jeho nadšeným souhlasem. Rozeběhla se i jednání s Japonci. Všechno zhaslo při střídání ministrů, primátorů a ředitelů galerie. Připomínám to proto, že vybočení ze stereotypu uvažování může být prospěšné a že by mu ani dnes nemuselo nic bránit.

LN Máte představu, kdo by měl být autorem očekávaných úprav Veletržního paláce?

Uvědomme si, že nejde o koncept nové atraktivní stavby, nýbrž o rekonstrukci rekonstrukce. Pokud by byla vyhlášena veřejná mezinárodní architektonická soutěž, tak ta dobré zahraniční ateliéry nepřiláká. Varianta vyzvané soutěže by byla vhodnější, jenže i zde zkušenost varuje: ti, koho bychom rádi v soutěži viděli, mají dostatek zajímavé práce, jsou zvyklí na přímá zadání, účast v soutěži stále žijí. A když už, ztíží si si, kdo je také vyzván, kdo zasedne v porotě a jaké budou ceny. Ani tato varianta není jednoznačná, i když asi bude mít nejvíce příznivců. Jsem sice zastáncem architektonických soutěží, ale v tomto případě by bylo rozumnější přímé zadání několika ověřovacích studií a následné kultivované vedení výběrové řízení.

LN Jiří Fajt ve zmíněném rozhlasovém interview rovněž sdělil, že vedle očekávané úpravy Veletržního paláce by se mu líbila nová, menší stavba v místě Stalínova pomníku. A vám?

Imné by se líbila v centru Prahy svěží stavba. Konečně! Ale myslím spíš na tu novou koncertní síň. Místo po Stalínovi provokuje léta. Já ho pokládám za příliš zatížené svým někdejší významem. Po nechal bych tu příležitost mladším generacím.

LN Takže příklad současné architektury, který by osvěžil obraz Prahy, zůstane stále v nedohlednu?

Praha patří mezi nejobhatší města Evropy a stále má i značný kulturní potenciál, splňuje tedy dvě podmínky nutné k naplnění zmíněného snu. Pro různé vykoření je teď vhodný čas, příznivý stav hospodářství nemusí trvat věčně. Pokud by se nám podařilo přesvědčit představitele metropole, aby přestali stavět město pro auta, pak bychom se mohli třeba i dočkat proměny hlavních náměstí, zrodu krásných parků, dynamických ostrůvků vysokoškolského a společenského živo-